

توسعه و ترویج فرهنگ صحیح در جامعه

علیرضا استادرود معجنی

a.ostad89@yahoo.com/دانشگاه حکیم سبزواری

چکیده:

از جمله مباحث مهم که نقش موثری در بحث توسعه فرهنگ دارد، عوامل موثر در توسعه فرهنگی است. که این عوامل شامل دولت یا حکومت اسلامی، مردم و جهان می باشد. در این مقاله سعی شده است بعضی از مواردی را که جامعه باید در استفاده از آنها، فرهنگ صحیح را بکار گیریم، بررسی می شود. البته این موارد خیلی زیاد می باشند اما در اینجا به تعدادی از آنها مانند گسترش فرهنگ مدیریت مصرف صحیح آب و برق و گاز و...، گسترش کیفی و صحیح فرهنگ در حوزه ورزش، گسترش فرهنگ سازی استفاده صحیح از فضای مجازی و تلویزیون و ماهواره و... در جامعه اشاره می کنیم و بعضی از آیات و روایات مربوط به بحث مزبور مطرح میکنیم، تا با الگو پذیری از این روایات بتوانیم جامعه‌ای دارای تربیت دینی، تامین آزادی برای مردم، تعمین و گسترش و مرزبانی فرهنگ دینی، اهتمام به مسئله امر به معروف و نهی از منکر، توجه به حقوق مردم (مردم سالاری دینی)، انتظارات و مطالعات متقابل دین و مردم، چگونگی دخالت دولت در امور مسایل دینی، راههای اثر بخش توسعه فرهنگی براساس قرآن و سنت و آسیب شناسی فرهنگی و... داشته باشیم.

کلید واژه ها: توسعه، جامعه، فرهنگ

حکومت و دولت اسلامی:

اهمیت و نقش حکومت و سیاستگذاری کلان در جامعه در راستای توسعه و تعمیق فرهنگی بر هیچ اندیشمند و عالم آگاه و آشنا به دین و جامعه و مسایل حکومتی و... پوشیده نیست و آگاهان دردمند و زمان شناس به این امر مهم توجه دارند که در صورت عدم تعامل دولت با آموزه های دینی و قرآنی در یک جامعه اسلامی و مشخص نشدن جایگاه دولت و حکومت و فقدان سیاستگذاری کلان بر گرفته از فرهنگ و منابع پر بار قرآنی عدم تعمیق جهان بینی و باورها و ارزشها در راستای تبیین ایدئولوژی اسلامی، هرگز امر مهم توسعه فرهنگی تحقق نخواهد یافت. [۱]

دلایل پیشرفت اسلام:

از مهمترین عوامل و دلایل درونی پیشرفت اسلامی می توان به دو نکته بسیار مهم و ارزشمند اشاره کرد و آن عبارت از دو مورد زیر می باشد:

الف) ایجاد تحولات اخلاقی در جامعه

در بررسی اولین عامل از عوامل پیشرفت اسلامی نکته ای که حائز اهمیت بوده و انکار ناپذیر است عبارت است از این امر مهم می باشد که پیامبر گرامی اسلام و جانشینان معصوم او هدف خود را صرف اجرای قوانین و مقررات و یا فقط تحول و روش حکومت بر مردم و سامان بخشیدن اوضاع نابسامان اقتصادی جامعه و... نبود بلکه مهمترین و عالی ترین هدف تمامی و پیامبران الهی از جمله نبی

مکرم اسلام و جانشینان او در ایجاد تحول اخلاقی در افراد و جامعه براساس ایمان به خداوند متعال و پاداش روز رستاخیز بوده است. قرآن کریم نیز توجه خاصی به این امر مهم داشته و آیات بسیار زیادی در این رابطه آمده است که جهت آشنایی به نمونه هایی از آن اشاره می گردد:

«لقد من الله علی المومنین اذ بعث فیهم رسولا من انفسهم یتلوا علیهم آیة ویزکیهم و یعلمهم الكتاب والحکمة و ان کانوا من قبل لفی ضلال مبین» [۲]

«یعنی در هر آیینی به تحقیق خداوند بر اهل ایمان منت گذارد که در میان ایشان پیامبری را از جنس آنان برانگیخت تا بر ایشان آیات پروردگار را بخواند و روان ایشان را از زذابیل دور سازد و به ایشان کتاب و حکمت بیاموزد اگر چه از پیش در گمراهی بسر می برند.»
«قل کل یعمل علی شاکلته» بگو ای پیامبر - هر کس بر طبق شکل درونی و طبیعت و خویهای خود رفتار می کند و نفس و ما سویها فالهما فجورها و تقویها قد افلح من ذکیها و قد خاب من دسیها»
روش ایجاد تحول و دگرگونی در خویها و خصلتها: ۱- شناخت صفات پسندیده و صفات زشت و نکوهیده. که به دو طریق یکی عقل و خرد و دیگری مراجعه به طبیب بیرونی امکان پذیر خواهد بود.

ب) پیامبر (ص) الگوی کمالات و فضایل

این موضوع خیلی واضح است.

وظایف و مسئولیتهای دولت در توسعه فرهنگی:

با نگاهی به سیره نبوی و دوران آغاز رسالت پیامبر اکرم (ص) که با تشکیل حکومت اسلامی وظایف دولت خود را با هدف رشد و تعالی جامعه انسانی بر محور تعالیم دینی متمرکز کرد بنابر این می توان یک نتیجه کلی گرفت که اساساً فلسفه وجودی حکومت اسلامی تشکیل یک جامعه ایست که مبتنی بر «دین مداری» باشد و تعلیم و تربیت اسلامی و جهت دهی به فرایند هویت پذیری انسانی را که در مسیر اهداف متعالی و کمال الهی باشد از اصلی ترین و مهمترین مسئولیتهای و وظایف حکومتی بشناسد و تأمین مصالح معنوی جامعه را در نتیجه تعامل بین ملت و دولت عهده دار شود ولی باید مراقب بود تا در محتوای حکومت مبتنی بر فرهنگ دینی و اسلامی انحراف روی ندهد چنانچه در حاکمیتهای بعد از رحلت پیامبر اکرم (ص) شاهد آن هستیم ونوعی خلأ بین حکومت اسلامی و حقیقت دین بوجود آمد و نظام حکومتی از فرهنگ دینی شکل ظاهری و صوری به خود گرفت.

بنابراین بطور خلاصه می توان گفت از دیدگاه قرآن و سنت وظایف و شاخصه های یک دولت و حکومت اسلامی را در موارد ذیل می توان جستجو و بررسی کرد: